

Andrea Hejlskov

Wij in het wild

Hoe een gezin overleeft
in de vrije natuur

Vertaald uit het Duits door
Roelof Posthuma

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4456 5

© 2017 Andrea Hejlskov/mairisch Verlag, Hamburg

© 2018 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,

Amsterdam en Roelof Posthuma

Oorspronkelijke titel *Wir hier draussen*

Oorspronkelijke uitgever mairisch Verlag

Omslagontwerp © bij Barbara

Omslagillustratie © Svetlana Sewell/Arcangel Images

Foto auteur © www.mairisch.de

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

1

Het was een zonnige dag. Ik geloof dat je de ware betekenis van zonnenschijn niet begrijpt totdat je zelf een poging onderneemt om buiten te leven. In het wild. In de zon.

Op dagen met zonnenschijn zingt de wereld wiegeliëdjes voor je. Alles glinstert alsof het er vreugde aan beleeft. De rivier wordt je slagader, het bloed stroomt, de wind draagt je en droogt je tranen, geuren wekken herinneringen, je ziel wordt geheeld en God houdt van je.

Op zonnige dagen. Buiten. In de natuur.

Maar niet op deze dag.

Op deze dag weerspiegelde het beeldscherm het zonlicht en moest ik mijn ogen half dichtknijpen om te kunnen schrijven. En dat was nog niet alles. Ik moest mijn lijf ongemakkelijk rekken, met een arm hoog in de lucht gestoken, de computer in de hand en zo heel stil blijven staan. Ik probeerde een internetverbinding te krijgen. Om iets te uploaden.

Wat gebeurt er wanneer een modern gezin de moderne maatschappij verlaat en in het bos gaat wonen? (om een vrijer en eenvoudiger leven te leiden, wilde ik eraan toevoegen, maar dat deed ik niet.

Misschien was het een voorgevoel.)

Het heeft voordelen om een blog te beginnen. Bijvoorbeeld wanneer je niet weet hoe je verder moet. Een blog kan dan helpen om een samenhangend verhaal te creëren, tot alles weer zin krijgt, en als alles weer zin krijgt, weet je hoe je verder moet. Het is een reddingsboei.

Het heeft natuurlijk ook bepaalde nadelen. Mensen kunnen je gaan haten en zeggen dat je een slechte moeder bent, een slecht mens, een slechte burger, een slechte verteller. Je vertrouwt hun te veel toe of juist te weinig. Je krijgt heel veel te horen van mensen, zolang ze het niet in je gezicht hoeven te zeggen.

Het is beter je te verstoppen. Stil te blijven. Je dood te houden. Omdat mensen gevaarlijk zijn. Gevaarlijke roofdieren. Ik zou eigenlijk liever niets met ze te maken hebben, en daarom weet ik ook niet precies waarom ik hier zit. Ik weet niet of de voordelen tegen de nadelen opwegen.

Om mezelf te overtuigen, begon ik te praten.

‘Ik,’ zei ik. ‘Ik heb iets te zeggen, en het is belangrijk dat het gezegd wordt.’ En ik praatte verder. ‘Je moet het risico nemen, je moet in de arena gaan staan, je tegenover de leeuwen opstellen en vechten. Wees moedig. Anders ben je verloren.’

Je kunt het bos in vluchten om je te verstoppen. Dat doen meer mensen dan je zou denken, maar wij hebben het niet gedaan om ons te verstoppen.

Wij zijn het bos in gevlucht om onszelf te vinden.

Om elkaar te vinden. En de zin van het leven.

Ik verwachtte geen warme ontvangst en dacht niet dat we op een bloemenweide zouden ronddansen. Ik wist dat het leven in de wilde natuur zwaar zou zijn. Ik wist dat we ons vervreemd

zouden voelen en dat de natuur helemaal niet natuurlijk zou aanvoelen. Maar hierop was ik niet voorbereid: op een rotsblok zitten, met de zon in mijn ogen en een arm in de lucht gestoken alsof ik de hemel kon aanraken. Als een idioot.

Toen kwam de adelaar. Ik hoorde zijn langgerekte roep die, zoals altijd, een vreemd verlangen in mij wekte. Hij vloog hoog boven het dal, de adelaar, en ik volgde hem met mijn bijna dichtgeknepen ogen.

Er lagen reusachtige, omgevallen bomen om me heen. Door stormen geveld lagen ze daar gewoon en hun warrige wortels met gesteente ertussen zagen eruit als de schaduwen van trollen.

De trollen keken naar mij, in mijn arena; hun blikken boorden zich in mijn nek.

Wat wil je hier? fluisterden ze.

De zon verwarmde de steen waarop ik zat en de zoete geuren van bosbodem, mos, anemonen, bosbessen, bronwater en rottende bladeren konden me niet echt rust geven.

Het internet gaf me rust. De maatschappij gaf me rust. Dat kende ik. Ik kende de regels. De taal. Alleen kon ik al die rotzooi die ik zo goed kende nauwelijks zien, vanwege dat verdomde zonlicht.

Bla, bla, bla.

De klank van het toetsenbord terwijl ik mijn woorden typ.
Klak. Klak. Klak.

Het klonk als een enkele ganzenveer die in duizend babbelende papegaaien veranderde; dat was het, de klank van structuur.

Zo is het.

Zo waren we.

Dat hebben we gedaan.

Ik heb geschreven hoe we ons voor die tijd voelden.

Dat het voelde alsof we de controle over ons eigen leven waren kwijtgeraakt, dat het niet meer van ons was en dat de vrijheid om zelf te beslissen gewoon was verdwenen. We hadden er niet bewust voor gekozen dat het was zoals het was; het was gewoon gebeurd, door onbewuste beslissingen, toevalligheden.

Dat knagende onbehagen. Dit was niet wat we wilden toen we jong waren. En we hadden het onuitgesproken gevoel dat we onze eigen kinderen aan het verraden waren. Hoe hulpeloos zouden ze zijn – hoe zouden ze het moeten rooien als alles instortte, het financiële systeem, het sociale systeem, het klimaat, als kortom de hele maatschappij in duigen viel?

Dat steeds sterkere voorgevoel dat er iets fout loopt, echt fout, dat er iets gaat gebeuren, al is het misschien niet direct de Apocalyps. Het verontrustende gevoel om toe te kijken terwijl de wereld zoals wij die kennen voor onze ogen afbrokkelt.

Ik keek op en liet mijn blik over het dal gaan. Ook al was het niet meer zo exotisch als de eerste keer dat ik het zag, het was nog altijd vreemd. Een vreemd dal.

Links van mij zag ik de waterval en de grote rotsblokken, waar de rivier met enorm geweld tussendoor raasde.

De kinderen gingen graag naar de waterval. We stelden ons voor dat we in de zomer in de kleine plas tussen de rotsen zouden gaan zitten en het gevoel zouden hebben alsof we in een jacuzzi zaten en de zon opzogen. Zoals rijke mensen.

Het donkere sparrowbos links ervan was ondoordringbaar, maar als je langs de rivier liep, opende het bos zich heel welwillend. Aan de andere kant van het dal, rechts van mij, lag het meer. Een zeer. Blauw. Meer. Waar de rivier het meer in-

stroomt is het gevaarlijk, met grote gaten in het oevergras, een diep moeras. Maar er loopt een smal pad doorheen waarover je met droge voeten bij het water kunt komen om te zwemmen of te vissen: je hoeft alleen de omgevallen boom te passeren naar het kleine eiland met de drie berken. Met een grote sprong ben je er.

Een mooie plek met een zandstrand. Ik wist precies hoe koud het water aan mijn blote tenen zou voelen. Mijn blik dwaalde terug langs de rivier, voorbij de beverdam en kwam uiteindelijk in het midden terecht, waar wij woonden. Wij woonden in het midden.

Een kleine steenslagweg kronkelde over de berg naar beneden, tot bij de rivier, en eindigde in een keerlus. Vanaf de keerlus daalde een paadje af naar een brug. De brug over, omhoog naar de hut, en daar... is het. Daar is het. Dat is wie wij waren. Een oude *Säterstuga* van zestien vierkante meter.

Vroeger brachten de boeren hun koeien in de zomer naar het bos om te grazen en verbouwden ze voedingsgewassen op de vruchtbare grond bij hun huizen, terwijl de dienstmeid bij de dieren in het bos woonde en kaas, boter en room maakte. Elke week kwam een boerenknecht van de boerderij naar de hut om haar brood te brengen en de melk op te halen. Het was een doeltreffend systeem en de kleine hutjes, de *Säterstuga*'s, staan nog altijd als eenzame paddenstoelen verspreid in het bos, de ene bouwvalliger dan de andere.

De *Säterstuga* waarin we woonden heet *Svensäter*. Aan de binnen- en buitenkant hebben mensen hun naam op de oude balken geschreven. In de oorlog. In de jaren 1980. Het oudste opschrift stamt uit 1852, netjes in de kleine luchtschacht in de koudere ruimte gebeiteld, en op de zuidelijke wand is een rune te zien, precies waar de ochtendzon de hut voor het eerst

beschijnt. *Fehu*. Oudnoorse schrifttekens in een alfabet dat eruitziet als op de grond gegooides stokjes. De runen hebben een magische betekenis. *Fehu* betekent vee, rijkdom, bezit, succes bij ondernemingen, kortom geluk. Het is een teken voor hoop en overvloed. Maar, typisch Scandinavisch, het is ook het teken voor verlies, mislukking, luiheid en uitputting. Omdat het ene niet zonder het andere bestaat.

Voor de hut hadden we een grote tipi gebouwd van takloze boomstammen met een zeil eromheen gespannen. Binnen maakten we een vuurplaats en legden we kussens, matrassen en dekens op de grond. De tipi was onze keuken, onze woonruimte, onze verblijfsruimte. We sliepen alleen in Svensäter.

De hut had een vuurplaats, een raam en een deur en was in twee ruimten verdeeld: een koude kamer op het noorden (eigenlijk meer een soort voorraadkamer) en een warmere op het zuiden. Erboven bevond zich een lage ruimte onder het dak die we niet gebruikten.

De kinderen sliepen in de noordelijke kamer, waarin een goede ziel vele jaren geleden een paar slaapbanken had getimmerd. Jeppe en ik sliepen in de andere kamer op twee dunne matrassen.

Ik zag ze daar beneden rondlopen.

Jeppe bouwde een houtopslag. Zijn eerste bouwwerk. De opslag zag eruit als een barak in Soweto: een paar latten en een paar dakplaten. Sigurd kroop om hem heen.

Ik zag Silas op de hoge oever van de rivier staan, waar hij kleine bomen velde met de bijl die we hem een paar weken geleden voor zijn verjaardag hadden gegeven. Ik zag Sebastian en Victoria het bos ingaan en met zware zwarte emmers vol aarde en elandmest terugkomen. De Kapitein liep heen en weer

en harkte takjes en loof bij elkaar. De kleine bomen die Silas omhakte zouden als afrastering van ons groentebed dienen, de takjes en het loof als basismateriaal, waarop we de aarde zouden uitschudden die de tweeling uit het bos had gehaald.

Ons eerste groentebed. Belangrijk als je zelfvoorzienend wilt worden. Het groentebed en de houtopslag waren onze eerste projecten, om brandhout te drogen en zaad te planten. Tot onze grote verbazing hadden we al snel gemerkt dat je niet zomaar zaden in de aarde kunt stoppen en op het beste kunt hopen. Nee, de bosbodem is zuur en zit vol stenen.

Het was de Kapitein, deze vreemdeling, die ons de grondslagen van de *täckodling* bijbracht, de groenteteelt in het bos. 'Zo verbouw je voedingsgewassen in het bos,' zei hij, met dezelfde overtuiging waarmee hij alles zei.

Het was maar goed dat hij er was, dacht ik, terwijl ik daar op mijn internetsteen zat en naar hen keek. Als ijverig werkende mieren marcheerden ze in het ritme van het gezin.

'Jouw emmer is maar halfvol,' riep de een.

'Jouw emmer is maar halfleeg,' riep de ander terug.

Ik knipperde met mijn ogen en boog me over de computer. En ik schreef:

Ik kan erover schrijven, natuurlijk kan ik dat!

Ik kan beschrijven hoe we onze banen hebben opgezegd, al onze rommel op de vuilnisbelt hebben gegooid, de kinderen van school hebben gehaald en in de auto zijn gesprongen.

We zijn gewoon weggereden. Yee-haah, mothafuckas.

Het was rock-'n-roll. Het was Bonnie en Clyde... maar wij zaten roerloos en zwijgend in de auto, en reden alsof we op afstand bestuurd werden de snelweg af tot waar die eindigde: in de zee.

Op de veerboot zaten we in de buurt van de hoek met de gokautomaten. We zaten op de dikke kussens en keken naar de anderen; we

wisten dat we niet meer waren zoals zij. Wij gingen niet op vakantie maar waren op de vlucht; we waren emigranten en voeren met het veer van de vrijheid weg van de armoede, de oorlog en de onderwerping van... de geest, inderdaad, maar dat was niet minder gevaarlijk. Het is gevaarlijk om de macht over jezelf te verliezen, om je eer te verliezen.

Jeppie was onze portefeuille op het autodak vergeten toen we een koffiepauze hielden. Die portefeuille lag nu ergens in een greppel, net als onze andere spullen op de vuilnisbelt lagen. We hadden geen papieren, geen geld, geen paspoorten. We hadden niets van enige waarde meer.

De uiterlijke omstandigheden kwamen uiteindelijk overeen met de innerlijke, maar onze nomadenkinderen huilden niet toen Denemarken achter de horizon verdween, terwijl de gokautomaten knipperden en de passagiers tegen elkaar schreeuwden.

Het was opwindend. Het was een avontuur.

‘Kunnen we dit wel doen?’

‘Is het eigenlijk wel toegestaan?’

Die vragen speelden onafgebroken door mijn hoofd, terwijl ik het laatste restje chocolade opat. En dat doen ze nog steeds.

Ik kan vertellen hoe we het bos in zijn getrokken, ik kan vertellen welke vaardigheden we hebben opgedaan. Ik kan vertellen over onze saamhorigheid en over het huilen van de wolven in de nacht. Over zwemmen in het meer, over dennensiroop en rewilding. Over permacultuur, natuurlijk bouwen, bushcraft, survival, off-grid en het grote verlangen naar een andere manier om de menselijke mogelijkheden te realiseren, om een alternatief te vinden. Wij waren pioniers, hoewel we geen vreemd land binnentrokken, maar bekend territorium betraden.

Ik kan zonder meer zeggen dat dit het beste is wat we ooit hebben gedaan.

Ik kan beschrijven hoe we zonder elektriciteit leven, water uit de rivier halen, onze was daar doen, hoe we zelf voor onze voeding zorgen, zelf ons brandhout hakken, hoe we ons leven inrichten en hoe wij veranderen.

Ik kan vertellen hoe het voor die tijd was.

Haasten, haasten, werk, kinderen ophalen, eten koken, tv-kijken. Tijd met elkaar hebben we alleen in de auto. En dan al die andere rampen, alle oorlogen, de reeks schandalen die maar niet wil eindigen, vertwijfelde mensen, iedereen die moet doen alsof alles normaal is: dat onze cultuur implodeert, dat de structuren waarin we ooit geloofden uitgehoud waren en op het punt stonden om in te storten.

Al die dingen die we voor vanzelfsprekend hielden. De dingen waarin we hadden geloofd. Onze voorouders hadden voor die structuren gevochten, waren ervoor gestorven, en nu zitten wij hier met onze ironische afstand en omarmen de apathie.

Weten jullie hoe dat voelt? Kennen jullie die ellende?

Ik kan vertellen hoe we in bed lagen en hij fluisterde: 'Het grootste verraad is inzicht krijgen en er geen consequenties uit trekken.' Stille. Hij ging verder: 'Het is alsof je innerlijk sterft. Je weet dat er iets niet klopt, dat weet je gewoon, maar je kunt niets... je doet niets... dat vreet je op.'

'Ik zou ook graag iets willen doen,' zei ik. 'De vraag is alleen... wat moeten we doen, hoe moet het verdergaan?'

'Ik geloof dat niets doen het allergevaarlijkste is.'

En toen hebben we gewoon iets gedaan, en natuurlijk kan ik daarover vertellen!

Ik kan over onze grote uitbraak vertellen, over hoe wij ons geluk hebben gezocht. Ik kan over ons pioniersleven vertellen, over ons leven van alledag in het donkere bos en ik kan steeds opnieuw zeggen dat iedereen het recht heeft een eigen leven te leiden en dat niemand

het recht heeft om dat een ander te ontnemen. Dat alles kan ik vertellen. Dat kan ik.

Ik denk dat ik mezelf iets heb wijsgemaakt.

Ik geloof dat ik geprobeerd heb me cool voor te doen omdat ik er natuurlijk niet over kon schrijven. Ik kon me de laatste maanden nauwelijks herinneren; ze waren volstrekt vervaagd in mijn geheugen en bijna even non-existent als ons dal op de dekkingskaart van de telefoonmaatschappij. Een leven in het onopgemerkte. Wij waren buiten bereik. Alleen onze naar elkaar uitgestoken armen waren er nog, de saamhorigheid. Ik sloeg mijn computer dicht, kwam overeind en bleef een poosje als antenne staan.

Ik kende mijn hotspot inmiddels heel goed. De oude knoestige den, het grote stuk rots dat uit de berg naar voren stak. Ik voelde me zeker op de rots. Ik wist dat ik daar verbinding had. Daar bestond ik. Daar was de werkelijkheid.

Al het andere leek mij een droom.

Kunnen we dit wel doen?

Is het eigenlijk wel toegestaan?

Daar waren ze weer, de vragen. Ik weet dat ik ze mezelf steeds weer stelde terwijl ik van de berg afdaalde, naar mijn groepje beneden, naar mijn tuin in het bos, naar de tipi, naar mijn hut en de brij in de kookpot. Ik moest me haasten want de zon stond al achter het meer, en dat betekende dat we snel honger zouden krijgen. De rode ketel die boven de vuurplaats heen en weer schommelde, riep me als een kerkklok.

2

Het was nog maar een paar weken geleden dat hij uit het ziekenhuis was ontslagen. Hij leed nog altijd aan klinische depressie.

Het was allemaal zo angstwekkend. Hij bakte de hele tijd taarten; de taart moest *spongy* worden, zei hij, waarna hij er kaneel en suiker op strooide en het geheel in de oven liet bakken tot de toplaag karamelliseerde.

We gingen bijna elke dag met het kind in de kinderwagen wandelen. Dan waren we bij elkaar.

Meestal gingen we naar de fjord, waarbij ik de kinderwagen achterwaarts door het zand trok, zo dicht mogelijk bij het water. Ik wist zeker dat het goed was voor de baby om de geur van de zee op te snuiven, en alles wat alleen een frisse wind in zich meedraagt. Elke dag stond ik erop dat wij gingen en dus stapten we erop los; het verzet zat in de benen, in het zware lopen door het zand en in die vage drang... op zand te willen lopen, niet op asfalt.

Hij zei niets. Soms, als ik te diep zuchtte, nam hij de kinderwagen over en was hij degene die de wagen achterwaarts trok.

Wij waren de mensen die achteruitliepen.

Zelfs onze kinderen liepen achteruit.

Sebastian was vijftien en wist nog niet wat hij van zijn leven wilde maken.

Victoria was vijftien en wilde een wereldreis maken.

Silas was tien en wilde alleen maar normaal zijn. Sigurd was negen maanden en wilde niet in zijn eigen bed slapen. Ik had bijna elke dag hoofdpijn. Het was een soort chronische toestand geworden en ik was eraan gewend geraakt, maar daarbij kreeg ik die... aanvallen.

Het begon aan de rand van mijn gezichtsveld. Alles begon te flakkeren, de atomen zelf werden voor mijn ogen zichtbaar en leken uit hun verband te zijn losgeraakt. Het was een flakkerende nevel van vervormd zicht die zich van de randen over mijn hele gezichtsveld verspreidde, en dan was ik plotseling blind. Gelukkig maar aan één oog. Het andere had ik nodig om op Jeppe te passen. Het ging niet zo goed met hem.

Ik kon die gezichtsuitval niet verklaren. Ik vroeg mijn huisarts of het een zeldzame ziekte was, maar die zei: 'Nee, het is geen zeldzame ziekte.' Het maakte me treurig, want ik was graag een bijzonder geval geweest.

De frisse lucht hielp tegen de hoofdpijn en op dagen dat we gingen wandelen kreeg ik maar zelden aanvallen. Ze kwamen meestal binnen, voor het beeldscherm, of in de file op weg naar het werk.

Op momenten dat ik roerloos in die eindeloze rij mensen stond die elke dag dezelfde weg heen en terug namen en naar de fjord keek die als een glanzende zwarte slang altijd in het landschap aanwezig was, begonnen die visuele verschijnselen plotseling: bam! Ik kon nauwelijks nog naar huis komen en was bang iemand aan te rijden; ik kon vrijwel niets zien en

klemde het stuur zo vast in mijn handen dat mijn knokkels wit werden. Ik had moeite om adem te halen. Zodra ik thuis was nam het andere oog, waarmee ik op Jeppe paste, het over en aten we taart.

Ik werkte als kinderpsycholoog bij de overheid of als projectmanager bij de plattelandsontwikkeling, dat weet ik niet meer precies; de vroegere tijd loopt door elkaar. Het is een maastroom van niet met elkaar verbonden punten en herinneringen, een woestenij van vertwijfeling, nu en dan onderbroken door geluk; over dat geluk moet ik vertellen.

Geluk bestond alleen in de zomer, als we alles achter ons lieten en allemaal samen op het strand sliepen. Jeppe en de kinderen vingen krabben, we grilden groente boven het kampvuur en aten watermeloen. Het was heerlijk, ik was gelukkig, maar het was niet meer dan een illusie, een korte time-out.

De alledaagse realiteit bestond uit Jeppe die taarten bakte, in het zand lopen en met een bonkend hart en beperkt gezichtsveld in de file staan.

In het normale leven gingen de kinderen wanneer ze uit school thuiskwamen direct naar hun kamer. Het normale leven bestond uit beeldschermen, nooit genoeg geld hebben, nooit, nooit, nooit genoeg tijd hebben; niemand had zin om te koken, zodat we patat, kipnuggets en diepvriespizza aten. In de supermarkt gooide ik die boodschappen op de band alsof ik me er niet voor schaamde.

‘Neem nog een citroentaart mee,’ riep ik naar Jeppe. Hij hing altijd op de afdeling zoetwaren rond en het was zijn taak om dingen te halen die wij waren vergeten.

Hij kon namelijk absoluut niet tegen boodschappen doen.

Het was een symptoom van zijn ziekte.

Als hij een keer alleen boodschappen deed, kwam hij bleek en met een wilde blik in zijn ogen terug. Dan liep hij huilend in de keuken op en neer. ‘Zelfs dat kan ik niet, verdomme,’ schreeuwde hij dan, of hij sloeg met zijn vuist tegen onze grote witte, dure koelkast, die inmiddels zoveel butsen had dat we hem waarschijnlijk niet eens meer tweedehands konden verkopen.

Nadat hij zich had afgereageerd, troostte ik hem. Dan hing hij als een lijk tegen me aan, fluisterde in mijn oor en vertelde hoe hij voor een schap was blijven staan en geen keuze had kunnen maken uit de achthonderd variaties op hetzelfde product.

‘Ik kreeg het gewoon niet voor elkaar,’ snotterde hij. En ja, in die tijd dacht ik dat hij zwak was.

Hoe was het mogelijk dat je geen boodschappen kon doen? Het was iets wat gewoon even moest gebeuren. Je hoefde alleen maar iets uit het schap te pakken en klaar. Hij zei dat het niet aan de producten zelf lag, maar aan het licht, aan de muziek en alle achtergrondgeluiden; het lag aan de koude geur van staal en in plastic verpakt eten, de geur van het parfum van andere mensen, de stank van honden en het aroma van de gehaktballen dat uit de delicatessenafdeling overwaaide. Het was te veel, zei hij, en ik streekte zijn haar.

Wij waren de hopelozen, de verlorenen. Wij wisten als kunstenaars nooit goed door te breken, waren nooit echt eigen baas geworden. Wij waren mislukkelingen. We konden eigenlijk helemaal niets en hadden het gevoel dat je alles zou moeten kunnen.

We hadden het oprecht geprobeerd, hadden heel lang gevochten, en ik was moe.

Als ik aan het werk was, zorgde hij voor de baby. *Gelukspil* hadden we de kleine genoemd. Jeppe tekende vissen met kleurstiften, knipte ze uit en hing ze naast het babydekentje aan de muur. Of hij had grote asymmetrische sleuven in de voortuin gegraven, diepe gaten, terwijl de baby in de kinderwagen lag en naar de lucht keek. Met modderige laarzen en een verbeterd gezicht had hij de hele dag staan scheppen. ‘Dat zijn groentebedden,’ zei hij. ‘Organisch gevormde groentebedden.’

De verhuurder had er al over geklaagd dat we de haag niet recht genoeg knipten en ik maakte me er zorgen over wat hij van onze organisch gevormde groentebedden zou zeggen.

‘En wat moeten we met die bedden?’ vroeg ik.

‘Misschien kunnen we nooit een boerderij kopen om het leven te leiden dat we graag zouden willen. Dus moeten we ons tevreden stellen met wat we hebben,’ zei hij met een verbeterd gezicht. Hij leunde op de schep die in zijn handen tot een wapen was geworden.

Hij ging verder met zijn werk en groef nog een sleuf aan de straatkant van de haag. ‘Daar planten we de vreselijkste burgerlijke bloemetjes die we kunnen krijgen,’ verklaarde hij. ‘Als statement!’

Het was een milde winter en wij woonden op Mors, een eiland in de Limfjord in het noordwesten van Jutland, met veel varkenshouderijen. Alles was rechthoekig en de grote, vruchtbare velden lagen als bruine woestijnen in de winterkou. Er stond altijd een harde westenwind. Hier en daar stonden windmolens op de velden, die met hun industriële wit te midden van al het bruin en grijs als stralende vuurtorens afstaken.

Het was de mooiste omgeving die we in het hele land hadden kunnen vinden. Een paar heuvels en de fjord, ja, de fjord

en direct daarnaast het Nationale Park Thy. Alleen waren deze mooie plekken weinig meer dan oasen te midden van alle agrarische industrie met zijn bruine en grijze velden.

Maar daar wen je aan. Je houdt op meer te verwachten.

Toen we jong waren, droomden we van de revolutie, van een wild leven ergens in de grote, wijde wereld; toen stonden alle mogelijkheden nog voor ons open. We geloofden dat we ons nooit zouden aanpassen, en dat we, anders dan onze ouders, nooit zouden opgeven. Dat we zouden vechten voor alles waarin we geloofden. Dat we de wereld zouden verbeteren.

Ik dacht er soms aan terug hoe ik mij de toekomst had voorgesteld.

Ik wil iets over Mors vertellen. Het was pas twee jaar geleden dat we de stad hadden verlaten en naar het platteland waren getrokken. ‘We heroveren het land van onze kindertijd!’ zeiden we tegen elkaar en we trokken naar het westen, naar dat land van onze kindertijd. We dachten beiden graag terug aan hoe we op de houten steigers hadden gelegen om ons door de zon te laten opwarmen terwijl we over het water uitkeken. Of aan de koeienogen, aan het klimmen in de boomkruinen tot dat de boom doorboog en het voelde alsof je vloog. ‘Dat willen we terugkrijgen,’ hadden we gezegd, ‘we laten ons niet langer naar de stad jagen, we willen niet meer met onze computers in cafés zitten! Wij zijn niet bang voor de provincie! Wij zijn niet bang voor de bejaarden met hun norske blikken!’

Maar je kunt niet zomaar een compostvat kopen, je eigen brood gaan bakken, meer tijd met je gezin doorbrengen en een eenvoudig leven leiden... want je wordt nog altijd door bestaande structuren omgeven en de structuren verstikken je; de desillusie is dodelijk en dus zijn wij ten onder gegaan.

Meer is er echt niet over te zeggen.

We hebben het geprobeerd en het is mislukt.

We zijn vastgelopen, in het zand of in de modder, dat maakt niet uit, we hebben volstrekt gefaald. Jeppe is ziek geworden. Hij werd in het hospitaal opgenomen en at *Marabou Tropical* in zijn ziekenhuisbed, twee of drie repen per dag.

Ik heb YouTube-video's gezien waarin hij op het grote podium op het raadhuisplein in Kopenhagen orgel speelt, en andere waarin hij aan boord van een luxejacht staat, een sigaret in zijn mondhoek, piekfijn gekleed, met zijn sportieve pet op. Ik heb hem op festivals tussen de beroemdheden gezien en ik zag hem op televisie. Maar dat was allemaal vroeger, voordat hij mij had leren kennen. Voordat we naar het platteland zijn vertrokken, voordat we dachten dat we iets konden terughalen van wat we waren kwijtgeraakt.

Ondertussen was hij dertig kilo aangekomen en trok hij zijn fleecetrui nooit uit. De trui stonk inmiddels en zat onder de vlekken, maar hij zei dat die voor hem als een pantser aanvoelde. Er was niets tegen te doen, hij trok de trui nooit uit en wij praatten nooit met elkaar. Ik had geregeld last van verminderd gezichtsvermogen, de kinderen zaten in hun kamers, we hadden enorme gaten in de voortuin, we aten biscuittaart en we wachtten op de volgende adempauze, op een kort gouden moment. Was dat te veel gevraagd?

Zo zag de werkelijkheid eruit.

Ik geloof niet dat iemand dit, wat wij gedaan hebben, zou doen zonder zich wanhopig te voelen. De frustratie. Het is niet iets wat je doet als het je goed gaat; je doet het wanneer je niets meer te verliezen hebt.

Je laat niet zomaar alles in de steek om weer van voren af aan

te beginnen en je verandert niet zomaar wanneer je daar geen urgente redenen voor hebt.

Ik kan me natuurlijk vergissen, maar ik geloof dat het zo is.

Op een dag zei hij: 'Stel dat het niet aan ons ligt?' Stilte. 'Stel dat het aan de structuren om ons heen ligt?'

Ik keek naar de haag die niet recht genoeg was geknipt, naar de gaten die hij had gegraven, de bruine velden en de mestverspreider die erop reed, naar de kleine rij bomen langs de fjord, de bochtige straat en de oranje Ikea-lamp op de vensterbank, die van een natuurlijk aandoend materiaal was gemaakt en eruitzag als een vuur. Ik keek naar de oude bank, een grote, hoekige sofa, het babydekentje met een Scandinavisch streeppatroon (ik had erover gelogen en gezegd dat het maar tweehonderd kronen had gekost); ik keek naar de biscuittaart en naar Jeppe en ik wist niet wat ik moest zeggen.

'Misschien hoeven we niet alles precies te weten, maar moeten we gewoon iets doen.' Hij keek me indringend aan. 'Andrea, waarom doen we niet gewoon iets? Misschien vinden we de oplossing onderweg.'

Ik was nooit zo'n moeder geweest die erop lette of de kleur van de sokken wel klopte, die zich alle brieven van de school herinnerde en alles in ordners bewaarde. Nee, zo'n moeder was ik niet, hoewel ik mijn hele volwassen leven heb geprobeerd dat wel te zijn. En ik ben nooit rijk en beroemd geweest, althans niet genoeg. Ik heb nooit veel geld verdiend, in elk geval niet genoeg. Ik ben nooit gelukkig genoeg en nooit grappig genoeg geweest. Ik wist wat hij bedoelde; ooit is het tijd om de handdoek in de ring te gooien en alles achter te laten. Misschien was dat moment nu gekomen. Ik herinner me de verschrikking. Ik voelde me regelrecht knock-out geslagen en kon nauwelijks nog ademen.

‘Ja,’ zei ik. ‘Misschien is het niet onze schuld. Misschien ligt de fout niet bij ons.’